ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Вченої ради
Інституту енергетичних машин і систем
ім. А. М. Підгорного НАН України
18 липня 2024 року, протокол № 7

ВВЕДЕНО В ДІЮ
наказом директора
№ 32 від 22.08.2024

Положення про комісію з питань академічної доброчесності Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України

1. Загальні положення

Положення про комісію з питань академічної доброчесності Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України (далі – Положення) є основним нормативним документом, яке регламентує організацію та проведення заходів, що сприяють дотриманню академічної доброчесності членами наукової спільноти Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України (далі – ІЕМС НАН України).

1.1. Нормативно-правова база

Положення розроблено на основі:

- Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII;
- Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII;
- Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII;
- Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. № 2811-IX;
- «Етичного кодексу вченого України», схваленого Постановою Загальних зборів НАН України від 15.04.2009 р. № 2
- Статуту Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України.

Під час розробки Положення також враховано проєкт Закону України «Про академічну доброчесність», який оприлюднено на сайті Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти, та відповідні положення провідних вітчизняних університетів та наукових установ НАН України.

1.2. Основні терміни та їх визначення

Академічна діяльність – наукова (творча), науково-технічна, науково-педагогічна, науково-організаційна, навчальна діяльність.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та правил, що визначені законодавством України у сфері освіти і науки, якими мають керуватися члени інститутської спільноти під час провадження наукової діяльності й освітнього процесу з метою забезпечення довіри до наукових досягнень, наукових результатів та результатів навчання.

Академічний твір – авторський твір або об’єкт права інтелектуальної власності, що містить результати академічної діяльності. До академічних творів належать зокрема тексти наукового (творчого) , науково-технічного та навчального характеру у формі наукового видання, наукової статті, звіту у сфері наукової і науково-технічної діяльності, депонованої наукової роботи, дисертації, кваліфікаційної випускної роботи, підручника, навчального посібника, інших наукових та навчально-методичних праць тощо.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Інститутська спільнота – спільнота співробітників наукових відділів, аспірантів, докторантів, працівників допоміжних підрозділів, інших осіб, які на постійній, або тимчасовій основі задіяні у процесах провадження наукової, науково-педагогічної та/або інноваційної діяльності в ІЕМС НАН України.

1.3. Комісія є незалежним колегіальним органом, що створюється з метою забезпечення дотримання членами інститутської спільноти принципів академічної доброчесності, наукової етики, інших загальноприйнятих етичних норм, зокрема й тих, що викладені в «Етичному кодексі вченого України», схваленому Постановою Загальних зборів НАН України від 15.04.2009 р. № 2.

1.4. У своїй діяльності Комісія дотримується принципів верховенства права і діє сумлінно, безсторонньо та неупереджено.

1.5. Комісія розглядає питання щодо дотримання академічної доброчесності членами інститутської спільноти під час

- проведення наукової та/або науково-технічної дослідницької діяльності,
- реалізації освітньої складової підготовки докторів філософії,
- наукового керівництва аспірантами,
- наукового консультування докторантами,
- експертної діяльності,
- створення академічних творів,
- публічного або приватного обговорення отриманих наукових результатів,
- передачі створеної наукової продукції іншим організаціям, підприємствам, приватним особам,
- виконання інших дій, які пов’язані з провадженням наукової, науково-педагогічної та/або інноваційної діяльності в ІЕМС НАН України.

2. Права та повноваження Комісії

2.1. Самостійно або за результатами розгляду заяви будь-якого члена інститутської спільноти виявляти факти порушення принципів академічної доброчесності.

2.2. Приймати та розглядати апеляційні скарги аспірантів щодо порушення принципів академічної доброчесності під час проведення контрольних заходів з оцінювання результатів навчання як за окремими навчальними дисциплінами так і при атестації.

2.3. У разі виявлення і доведення фактів порушення принципів академічної доброчесності ухвалювати рішення, які містять рекомендацій дирекції, колегіальним органам, структурним підрозділам ІЕМС НАН України стосовно проведення заходів із припинення виявленого факту порушення академічної доброчесності і застосування заходів впливу до порушника.

2.4. Залучати у разі необхідності до своєї роботи експертів з відповідних спеціальностей та галузей науки.

2.5. Використовувати програмні засоби перевірки на плагіат для достовірного встановлення фактів порушення принципів академічної доброчесності.

2.6. Проводити роботу з популяризації в інститутській спільноті принципів академічної доброчесності.

2.7. Надавати консультації членам інститутської спільноти в ситуаціях, які викликають невпевненість в етичності.

2.8. Надавати пропозиції дирекції або вченій раді ІЕМС НАН України щодо вдосконалення політики та процедур забезпечення академічної доброчесності.

3. Склад та порядок обрання Комісії

3.1. Склад Комісії обирається на засіданні Вченої ради ІЕМС НАН України з числа наукових працівників інституту, які мають вагомі наукові здобутки, бездоганну наукову репутацію та довіру в науковому середовищі. Крім того, за поданням Ради молодих вчених ІЕМС НАН України Вчена рада включає до складу Комісії одну особу з числа молодих вчених і одну особу з числа аспірантів інституту.

3.2. Комісія обирається на два роки, після чого Вчена рада ІЕМС НАН України проводить переобрання її складу відповідно до п. 3.1 цього Положення.

3.3. Дострокове членство в Комісії припиняється у випадку:

- виходу члена Комісії зі складу інститутської спільноти (звільнення або закінчення аспірантури, докторантури);
- прийняття відповідного рішення Комісією у разі систематичного невиконання її членом своїх обов'язків або порушення принципів академічної доброчесності;
- подання заяви на ім'я голови Комісії щодо виходу з членів Комісії за власним бажанням.

3.4. У разі виникнення обставин, зазначених у п. 3.3, Вчена рада ІЕМС НАН України на найближчому своєму засіданні приймає рішення про виведення відповідного члена зі складу Комісії та проводить дообрання членів. При цьому зберігається принцип представництва молодих вчених і аспірантів у складі Комісії відповідно до п. 3.1. цього Положення.

3.5. Після обрання, переобрання або дообрання складу Комісії вона не пізніше ніж через два тижні проводить засідання, на якому зі своїх членів обирає (переобирає) голову, заступника голови та секретаря Комісії і не пізніше ніж на наступний робочий день повідомляє про це дирекцію ІЕМС НАН України.

3.6. Після отримання рішення Комісії стосовно її адміністративного апарату, директор ІЕМС НАН України протягом тижня видає наказ про затвердження її складу і забезпечує його оприлюднення та оприлюднення контактних даних голови і секретаря Комісії на сайті інституту.

3.7. Голова Комісії організовує роботу Комісії, головує на її засіданнях і відповідає за своєчасність їх проведення.

3.8. Заступник голови Комісії організовує роботу Комісії, головує на її засіданнях і відповідає за своєчасність їх проведення у разі неможливості голови Комісії виконувати свої обов'язки з об'єктивних причин (відпустка, відрядження, лікарняний, тощо).

3.9. Секретар Комісії відповідає за збір і зберігання документів, що надходять до Комісії, протоколів рішень та інших матеріалів, які стосуються розглянутих справ з порушення академічної доброчесності.

4. Порядок розгляду і реагування на факти порушення академічної доброчесності

4.1. Кожен член інститутської спільноти має право подати письмове звернення до Комісії, яке містить описання фактів, що, на його думку, свідчать про випадок порушення академічної доброчесності. Звернення подається голові Комісії безпосередньо, або через секретаря Комісії, або шляхом опускання у скриньку довіри, яку Комісія повинна перевіряти щонайменше два рази на тиждень.

4.2. У разі надходження до ІЕМС НАН України звернення від іншої установи або приватної особи щодо наявності фактів порушення академічної доброчесності будь-яким членом інститутської спільноти, сектор діловодства передає це звернення секретарю Комісії.

4.3. Кожен член Комісії має право усно звернутися до голови Комісії і повідомити про факти, які, на його думку, свідчать про випадок порушення академічної доброчесності.

4.4. У разі настання будь-якої події, вказаної в пп. 4.1–4.3, голова Комісії не пізніше ніж через два тижні призначає дату засідання Комісії, на якому вона розглядає звернення, що надійшло, і ухвалює рішення щодо подальших дій з розгляду справи можливого порушення академічної доброчесності (далі – Справи). Анонімне звернення Комісія має право залишити без розгляду.

4.5. До дій з розгляду Справи відносяться опитування сторін конфлікту, інших членів інститутської спільноти та сторонніх осіб, збирання копій текстів академічних творів та інших матеріалів тощо. Такі дії проводяться членами Комісії в робочому порядку або на наступних її засіданнях. При цьому Комісія має право запрошувати на свої засідання інших членів інститутської спільноти.

4.6. Будь-який член інститутської спільноти не має права відмовити Комісії у наданні свідчень та матеріалів стосовно Справи, окрім випадків, коли їх надання є порушенням закону або корпоративної таємниці.

4.7. Після всебічного і неупередженого розгляду Справи Комісія на своєму засіданні приймає рішення про підтвердження або спростування фактів порушення академічної доброчесності, або рішення про те, що розгляд Справи знаходиться поза межами її повноваження. Кожен член Комісії зобов'язаний ознайомити інших її членів з усіма матеріалами і фактами, які було виявлено під час проведення дій з розгляду Справи, до прийняття Комісією остаточного рішення.

4.8. У разі прийняття рішення про підтвердження фактів порушення академічної доброчесності Комісія ухвалює рекомендаційне рішення щодо застосування заходів впливу до порушника, яке оприлюднюється на сайті інституту і передається сторонам конфлікту, а також дирекції, колегіальним органам або відповідним структурним підрозділам ІЕМС НАН України.

4.9. За результатами рекомендацій Комісії дирекція або відповідний орган інституту приймає остаточне рішення щодо застосування заходів впливу до порушника академічної доброчесності.

4.10. У разі прийняття рішення Комісії щодо спростування заявлених фактів порушення академічної доброчесності її рішення передається сторонам конфлікту, а також дирекції, колегіальним органам або відповідним структурним підрозділам ІЕМС НАН України. Оприлюднення такого рішення на сайті інституту відбувається за бажанням Комісії.

5. Види порушення академічної доброчесності та заходи реагування

5.1. Основними видами порушень академічної доброчесності, які Комісія може виявити під час своєї роботи, є:

- академічний плагіат;
- недобросовісне повторне використання результатів дослідницької діяльності;
- академічна фабрикація чи фальсифікація результатів досліджень;
- присвоєння авторства;
- створення або посередництво у створенні академічного твору на замовлення;
- несамостійне виконання завдання під час навчання;
- порушення вимог щодо об'єктивного оцінювання результатів навчання;
- протиправний вплив та отримання неправомірної вигоди в академічній діяльності;
- некоректна поведінка під час академічної дискусії;
- невжиття заходів реагування на виявлені порушення академічної доброчесності;
- інші порушення академічної доброчесності та положень «Етичного кодексу вченого України».

5.2. Рекомендації Комісії щодо заходів впливу на порушника можуть містити:

- притягнення до академічної відповідальності;
- притягнення до дисциплінарної відповідальності згідно з Кодексом законів про працю України;
- ініціювання клопотання позбавлення наукового ступеня, вченого звання;
- ініціювання виключення з членів наукових організацій;
- припинення участі у конкурсі ІЕМС НАН України, анулювання результатів його проведення;
- ініціювання припинення участі у конкурсі інших організацій і фондів, анулювання результатів його проведення;
- відкликання поданого до публікації чи вже оприлюдненого академічного твору;
- застосування інших заходів, передбачених законодавством у сфері науки і освіти;
- звернення у правоохоронні органи, якщо під час порушення академічної доброчесності були виявлені ознаки скоєння адміністративного правопорушення або злочину.

5.3. Видами академічної відповідальності є:

- попередження;
- позбавлення права на участь у колегіальних органах ІЕМС НАН України;
- позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності за підтримки ІЕМС НАН України;

- обмеження участі у наукових дослідженнях та/або окремих наукових проєктах;
- відсторонення від участі у процесі підготовки кадрів вищої кваліфікації (включаючи участь в освітньому процесі, наукове керівництво аспірантів, наукове консультування докторантів);
- позбавлення нагород, відзнак, почесних звань, наданих інститутом.

5.4. Видами академічної відповідальності аспірантів додатково до п 5.3 є:

- повторне виконання завдання та/або проходження оцінювання (включаючи підсумкове оцінювання або атестацію);
- повторне вивчення освітнього компонента;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення пільг з оплати в навчанні та/або інших послуг, що надаються аспірантові на платній основі;
- відрахування із аспірантури;
- відмова у допуску до захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5.5. Видами академічної відповідальності докторантів додатково до п 5.3 є:

- позбавлення академічної стипендії;
- відрахування із докторантури;
- відмова у наданні рекомендації до захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

6. Організаційні питання роботи Комісії

6.1. Засідання Комісії проводяться в закритому режимі за умови відсутності клопотань її членів і сторін конфлікту про відкритий розгляд.

6.2. Комісія може проводити своє засідання як очно так і у дистанційному режимі із залученням технічних засобів комунікації.

6.3. Засідання Комісії вважається таким, що відбулося, а прийняті рішення ухваленими, якщо на засіданні були присутні щонайменше дві третини від її складу.

6.4. Будь-яке рішення Комісія ухвалює простою більшістю голосів членів, що присутні на її засіданні. У разі рівного розподілення голосів «за» та «проти» остаточне рішення ухвалює голова Комісії.

6.5. Члени Комісії не можуть делегувати свої повноваження іншим особам.

6.6. Терміни, які вказані в пп. 3.5. та 4.4, можуть бути продовжені головою Комісії у разі об'єктивних обставин, які унеможливлюють роботу Комісії (неможливість зібрати кворум через відпустки, відрядження, лікарняні її членів тощо).

6.7. Рішення Комісії про підтвердження або спростування фактів порушення академічної доброчесності та рекомендаційне рішення щодо застосування заходів впливу до порушника оформлюється як витяг з протоколу засідання Комісії і підписується її головою та секретарем.

6.8. У разі, якщо секретар Комісії не в змозі взяти участь у її засіданні, Комісія має право назначити зі своїх членів тимчасово виконуючого обов'язки секретаря.

6.9. Для поліпшення якості зв'язку інститутської спільноти з Комісією і унеможливлення морального тиску на заявника в ІЕМС НАН України встановлюється скринька довіри. Скринька довіри виконується у вигляді ящика, в яку будь-хто у вільному доступі може покласти заяву та інші документи. Відповідальність за її облаштування лежить на дирекції інституту.

Учений секретар
д-р техн. наук

Сергій УГРІМОВ